

Консультація для вихователів

Керівництво самостійною музичною діяльністю дітей

Важливе завдання музичного виховання - сформувати у дітей здатність до самостійної музичної діяльності, домогтися того, щоб вони за власною ініціативою слухали музику, співали, грали на дитячих музичних інструментах, інсценували пісні, водили хороводи. Здібні до музики діти, як відомо, за власною ініціативою, без зовнішніх спонукань захоплено займаються музикою: слухають її, складати найпростіші мелодії, грають і т.д. Від самостійної музичної діяльності слід відрізнити зовні подібне їй явище, яке полягає в тому, що діти як би наслідують дорослим: копіюють рухи, прагнуть передати манеру виконання балерини, але не рухаються ритмічно відповідно з музикою. У цьому випадку діти не здійснюють музичну, а ігрову діяльність: вони грають в «концерт». Зрозуміло, в цій ігровій діяльності часто мають місце окремі елементи музичної діяльності. Говорити про самостійної діяльності дошкільників можна тільки в тому випадку, якщо вона сформована на певному рівні. Це є необхідною умовою виховного ефекту даної діяльності.

Джерела самостійної музичної діяльності.

Джерелом - в широкому сенсі слова - самостійної музичної діяльності є навколишня дитини дійсність. Можна без перебільшення сказати, що сучасна дитина живе в світі музики. Він з дитинства слухає радіо, магнітофон, дивиться телевізор. Музика входить у життя дитини з перших днів його життя. Однак основним джерелом його самостійної діяльності є музичні заняття.

Важливе місце належить свят і розваг, які надовго вкарбовуються в пам'яті дітей, і спогади про яких часто спонукають дітей до самостійної музичної діяльності.

Різноманітні її джерела в повсякденному житті дітей в дитячому садку і вдома. До них можна віднести дитячі радіо - і телепередачі, гру на музичних інструментах, спів в колі сім'ї і т.д.

Види самостійної музичної діяльності

Розглянемо, як застосовуються дітьми різні види музичної діяльності в умовах самостійного дитячого музикування.

Музичні ігри й танці мають великі можливості для самостійних дій дітей.

Часто вони включаються в сюжетно-рольові ігри, і часом танець, спів займають провідне місце. Серед ігор основне місце займають «музичні заняття» і концерти, засновані на досвіді, набутому дітьми на заняттях.

Граючи в музичне заняття, хлопці розподіляють ролі вихователя, музичного керівника. У процесі гри копіюють структуру заняття, поведінку і інтонації дорослих. (Приклад: з ляльками)

У концерті діти організують чергування різних номерів, виконуваних групою дітей-«артистів», для своїх товаришів-«глядачів». Одним з варіантів гри можна назвати оркестр.

Значними для музичного розвитку дошкільників є ігри, в яких відзначаються творчі прояви, діти складають поспівки, пісні, придумують танці, використовуючи знайомі рухи.

Діти самостійної музичної діяльності часто застосовують гру на ДМІ. У самостійній практиці дітей може мати місце і слухання музики. Вихователь на їх прохання використовує магнітофон, і всі разом слухають вокальну та інструментальну музику.

Діти яскраво виявляють прагнення до самостійної музичної діяльності, за власною ініціативою застосовують свій музичний досвід у найрізноманітніших видах музичної практики.

Керівництво самостійною музичною діяльністю дітей

Керівництво дитячим музикуванням значно відрізняється від прийомів виховання і навчання на заняттях. На заняттях дорослий визначає зміст і форму організації музичної діяльності. У самостійній діяльності дитина сам вибирає собі заняття, реалізує свої задуми.

Але це не означає, що він наданий самому собі, що дорослий не приходить йому на допомогу в потрібний момент. Просто змінюється характер керівництва, який стає більш непрямим:

по-перше, вихователь намагається вплинути на музичні враження дитини, отримані ним в дитячому садку і сім'ї;

по-друге, вихователь організує умови, що сприяють розгортанню діяльності дітей з їх ініціативи;

по-третє, вихователь повинен бути тактовним, стати ніби співучасником дитячих ігор.

Тісні зв'язки встановлюються між навчанням на заняттях і розвитком самостійної діяльності дітей поза їх. Багато чого, що дитина застосовує у своїй самостійній практиці, він просто переносить з досвіду своїх активних дій на заняттях. Насамперед, це музичний репертуар: ігри, танці, поспівки, які дитина добре засвоїв, з великим задоволенням виконуються ним в іграх, на прогулянках.

Крім занять, певний вплив надає участь у святах та розвагах. Найбільш яскраві моменти ігор, танців, інсценувань діти переносять у повсякденну діяльність.

Самостійна музична діяльність вимагає створення зовнішніх умов, матеріальної середовища. Дітям важливо мати свій "музичний куточок". Він поміщається в найбільш віддаленому місці. У розпорядженні дітей повинне перебувати невелике кількість музичних інструментів, настільних музично-дидактичних ігор, різних саморобок-нот, піаніно з намальованою клавіатурою і т. д.

Вихователь повинен цікавитися, яке музичне оточення дитини в сім'ї. Зрозуміло, на дітей впливають не тільки дитячі музичні передачі, вони охоплюють і запам'ятовують дорослі пісні і танці. Слід попереджати батьків, що надмірна інформація, перевантаження враженнями шкідливо впливає на незміцнілу нервову систему дошкільнят.

Роль вихователя і музичного керівника

У перші дні В кожному новому році вихователь придивляється до дітей: хто чим цікавиться, чи є діти, які зовсім не приймають участь в музикуванні. Вихователя не повинно турбувати, чому це відбувається. Іноді провідні ролі дістаються одним і тим же дітям. Це відбувається не тільки тому, що дитина проявляє інтерес до музикування, але й тому, що він хоче лідирувати. Інші діти, навпаки, дуже тягнуться до цієї діяльності, але вони боязкі, нерішучі і лише поглядають на музицируючих дітей. Вихователь не повинен залишатися до цього байдужим. Важливо створити для всіх оптимальні, найбільш сприятливі умови. На основі своїх спостережень вихователь організовує кожної дитини, намагається зацікавити кожного музичною діяльністю.

Основна лінія поведінки вихователя в керівництві музичної самостійною діяльністю дітей - це його участь у ній. Дорослий як би радиться з дітьми: "Як би нам краще розкласти музичні інструменти, щоб всім було зручно брати їх і грати?" «Я от вмю грати», - каже дорослий і показує прийом гри на інструменті і тут же відходить. Дитина розуміє свою помилку і продовжує грати. «Знаєте, яку я пісню люблю? - каже вихователь і програє диск, - Добре б нам зробити бібліотеку компакт-дисків. Можна вирізати кружечки-диски і на них намалювати, про що грає музика». (гра «Музичний магазин») Таких прикладів чимало. Вихователь включається в спільну гру, то як би показує свої вміння, то регулює участь малоактивних, або навпаки, надмірно активних дітей і т.д.

Плануючи прийоми керівництва музикуванням, вихователь намічає наступні моменти: що треба внести нового обладнання музичної діяльності (інструменти, посібники, саморобні іграшки і т.д.); в якому порядку доцільно це зробити, за ким треба поспостерігати, щоб з'ясувати інтереси, схильності дітей; якого виду діяльності віддають перевагу діти і не є односторонніми їх інтереси.

До планування вихователю необхідно підходити творчо. Не можна весь час обмежуватися формулюванням «вчити дітей», а, враховуючи завдання виховання на даний момент, говорити: «заохочувати дітей», «сприяти», «стимулювати», «спостерігати», «збуджувати інтерес», «виправити помилку», «заспівати», «координувати взаємовідносини дітей» і т. д. Це не просто заміна одних слів іншими, а принципово відмінний підхід, що характеризує особливості тактовного співучасті у самостійній діяльності дітей.

Як було показано, за загальну постановку музичної самостійної діяльності дітей відповідає вихователь. Повсякденна робота з дітьми, знання їх інтересів і здібностей дають можливість вихователю виконувати своє завдання якісно і відповідально.

Музичний керівник бере активну участь у розвитку самостійної музичної діяльності дітей. Він забезпечує на заняттях освоєння необхідного репертуару, способів музичної діяльності, допомагає вихователю підвищити якість його співу, танцю, гри на інструментах. Спільно продумується планування роботи, організація зон в приміщенні групи, де дітям можна буде

грати. Так, лише у спільній роботі музичного керівника і вихователя криється причина успіхів дітей.

Особливості керівництва самостійною музичною діяльністю дітей в різних вікових групах

Для дітей другої молодшої та середньої груп особливе значення має залучення до самостійної діяльності, оскільки багато з власної ініціативи музикою, як правило, не займаються. Вихователь повинен всіляко заохочувати ініціативу дітей, навіть у тому разі, коли їх діяльність досить недосконала. На перших порах це найголовніше. Разом з тим, не можна упускати з уваги власне керівництво їх діяльністю, насамперед усунення недоліків. Вихователь не повинен проходити повз, наприклад, фальшивого співу або безладного стуку по інструментах. Однак зауваження слід робити так, щоб у дітей не пропав інтерес до музикування. Не можна протиставляти одну дитину іншому. Важливо при цьому підкреслити ті зрушення, які відбулися у виконанні дитини («Сьогодні ти танцюєш краще, ніж учора, а якщо спробуєш, будеш танцювати ще краще!»). Для того, щоб заохотити слухання музики вихователю потрібно провести бесіду в групі, з'ясувати, яку музику діти слухають будинку, порекомендувати їм цей вид діяльності.

Велике значення допомогою вихователя при колективних діях дітей, наприклад, в процесі музично-дидактичних ігор. Це пояснюється тим, що організувати свою діяльність діти не можуть і для їхніх дій характерна дисгармонія, яка іноді переходить в конфлікти: дехто порушує правила гри, хтось незадоволений своєю роллю, а деякі хочуть в це час грати голосно на барабані, розбудовуючи всю гру. Тому спочатку вихователь повинен брати на себе функцію організатора і контролера. Тільки до кінця року можна поступово передавати функції організатора окремим дітям.

Важливо, щоб діти не заважали одне одному. Потрібно привчити їх грати і співати не дуже голосно, мотивуючи ці тим, що, по-перше, голосно співати не дуже красиво, а по-друге, не можна заважати іншим.

У старшій групі, заохочуючи дітей до самостійної музичної діяльності, слід враховувати, що до цього часу у них з'являється інтерес до її окремими видами. Тому тут слід стимулювати дітей до конкретного виду діяльності, наприклад, співу, гри на музичних інструментах і т. д. багато дітей відчують себе недостатньо впевнено. Тому потрібно планувати індивідуальну роботу, наприклад, спів без супроводу. Отримавши схвальну оцінку вихователя, діти почують себе впевнено, з бажанням будуть співати за власною ініціативою.

Враховуючи, що старші дошкільники часто наспівують популярні пісні, вихователь повинен стежити за тим, щоб при цьому вони не спотворювали мелодію. У тих випадках, коли дитині важко відтворити мелодію, вихователю треба проспівати її кілька разів правильно. В процесі ритміки потрібно не тільки заохочувати танці з власної ініціативи дітей, але й фіксувати естетичну привабливість рухів. Важливо, щоб діти не механічно копіювали руху вихователя або інших дітей.

В цьому віці слід заохочувати ініціативу дітей, привчати їх приймати самостійні рішення. Саме тому не можна нав'язувати дітям готові рішення, а потрібно стимулювати їх пошуки. Наприклад, вихователь пропонує: «Сьогодні день народження Ані, і кожен повинен піднести їй музичний подарунок (заспівати, станцювати тощо)». Або: «Давайте подумаємо, який влаштувати концерт для Вані, який прийшов до нас у дитячий сад після хвороби» і т.д.

При керівництві самостійною музичною діяльністю дітей підготовчої до школи групи слід враховувати нерівномірність розвитку окремих форм музичної діяльності і поява внаслідок цього деяких протиріч. Так, наприклад, розвиток у слуханні музики істотно випереджає розвиток співочих можливостей дітей. Більшість дітей охоче займається самостійною музичною діяльністю, але деякі не беруть у ній участі. По всій видимості, це результат характерологічних особливостей дітей: боязкий дитина можливо і хоче заспівати або станцювати, але соромиться. Таке найчастіше спостерігається у тих випадках, коли перші спроби не були схвалені або викликали насмішки у однолітків. До цієї групи дітей потрібно проявляти підвищену увагу, всіляко заохочувати їх не дуже вмілі дії.

Інший підхід потрібен до дітям, які досягли успіхів і дещо перебільшують свої можливості, ставляться зверхньо до однолітків, відчуваючи себе лідерами. Таким дітям пропонують більш складні завдання, що вимагають значних зусиль. У ряді випадків доцільно навіть обмежити активність цих дітей. Тут особливо важливий психологічний підхід, врахування індивідуальних особливостей.

У керівництві співом дітей особливу увагу слід звернути на чистоту співу без супроводу. Важливо застерегти дітей від сліпого копіювання складних пісень, що може негативно вплинути на розвиток дитячого голосу.

Вихователь повинен заздалегідь планувати і створювати умови для самостійної музичної діяльності дітей. Він повинен бути співучасником цієї діяльності, спонукати дітей до дій лаконічними реченнями: «Давайте проведемо конкурс на краще виконання пісні чи танцю»; «Дуже цікаво провести вікторину - хто згадає більше назв знайомих пісень»; «Пограємо у свято» і т.д.

У розвитку самостійної музичної діяльності першорядне значення має якість проведення занять. Дуже важливий метод показу вихователя, сприяє виконавської діяльності дітей, проте потрібно розширювати арсенал педагогічних засобів. Творчі завдання, що спонукають до самостійних дій на заняттях, аналіз дій та коррегирование з одного боку, і розвиток ініціативи, впевненості дітей у своїх силах - з іншого, а також тісний контакт з батьками, їхня допомога в організації музичної середовища - такі найважливіші передумови формування самостійної музичної діяльності дітей.

Література

1. «Методика музичного виховання в дитячому садку». Москва, «Просвещение», 1982.
2. «Методика музичного виховання в дитячому садку». Київ, «Музична Україна», 1985.
3. Журнал «Дошкільне виховання» №№ 2/1993, 6/1996, 4/1998.